

ADALÉKOK

*a Magyarországi Református Egyházban
az 1956–1957-es esztendőben
történetekhez*

DOKUMENTUMOK

*a Református Megújulási Mozgalom
és az Országos Intézőbizottság tevékenysége,
valamint a megtorlások történetéből*

A kötetet szerkesztette, a bevezető tanulmányt írta,
a dokumentumokat válogatta, a jegyzeteket készítette

LADÁNYI SÁNDOR,

a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara
Egyháztörténeti Tanszékének tanszékvezető tanára

A szöveget gondozta

L. KOZMA BORBÁLA



KIADJA

A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ

KÁLVIN JÁNOS KIADÓJA

BUDAPEST, 2006

TARTALOM

Ajánlás	11
Előszó helyett	13
Ladányi Sándor: Egyházpolitika és a magyarországi református egyház magatartása, tevékenysége, megújulási kísérletei 1955–1956-ban	15
DOKUMENTUMOK	
Hitvalló Nyilatkozat (1955)	101
Gulyás Lajos levéli (Pápai Egyházmegye) református lelkésznek, az 1956. május 23-án tartott lelkészértekezleten, a „hivatalos” szöveg helyett elmondott tájékoztatása	106
Ravasz László: Memorandum a református egyház helyzetéről 1956 nyarán	110
Koncz Sándor levele Czakó Jenőhöz, melyben egy fogalmazványt küld (1956. augusztus 10.)	116
160 református lelkész által aláírt beadvány az Egyetemes Konvent Elnökségéhez az egyház állapotáról, az időszerű kérdésekről és a kibontakozás lehetőségeiről (1956. október 8.)	120
Levélváltás a beadvány aláírásával kapcsolatban (1956. október 5–20.)	122
<i>Lelkipásztorok az idő sodrában – reagálások az idők jeleire – 1956. őszén:</i>	
Kivonat az Ócsai Református Egyházközség presbitériumának 1956. szeptember 30-án tartott ülésének jegyzőkönyvéből	128
Péter János: Újrakezdések ideje (Az Út 1956. október 7–13. sz.)	133
Konventi elnökségi határozatok a missziói munkák rendjéről (Az Út 1956. október 7–13. sz.)	140
Farkas József: Missziói munkánk megújulása (Az Út 1956. október 14–20. sz.)	143

Állhatatosan és józanul. Részletek Kathona Géza tolnai esperes jelentéséből (Az Út 1956. október 14–20. sz.)	149
Megerősödés a belső emberben. Részletek Horváth Antal baranyai esperes székfoglaló beszédéből (Az Út 1956. október 21–27. sz.)	152
„Alázatosan igyekszünk kikutatni Urunk akaratát.” Részletek a hevesi egyházmegye lelkipásztorainak közös nyilatkozatából (Az Út 1956. október 21–27. sz.)	155
Az Úr újat kezd bennünk... Péter János püspök igehirdetéséből (Az Út 1956. október 21–27. sz.)	157
Varga László: „Az Út” szerkesztőbizottságához intézett levele (1956. október 15.)	160
A teológus ifjúság 19 pontja, melyet a dékánhoz intézett (1956. október 22.)	162
A Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetségének írt nyilatkozat a Református Theológiai Ifjúság aláírásával (1956. október 23.)	164
Emlékezés... Névtelen szerző verse – Herczeg Lajos holttestére tett szalag sorsáról írt vers (1956. október 28.)	165
Lemondólevelek	
Farkas József lemondólevele (1956. október 31.)	167
Kiss Roland lemondólevele (1956. október 31.)	169
Péter János lemondólevele (1956. október 31.)	178
Szamosközi István esperes lemondólevele (1956. november 1.)	180
Hajdú Péter esperes lemondólevele (1956. november 2.)	180
Pap László egyházkerületi főjegyző lemondólevele (1956. november 2.)	183
Kádár Imre lemondólevele (1956. október 31.)	183
Kádár Imre lemondásával kapcsolatos konventi elnökségi határozat (1957. január 26.)	184
Péter János református püspök nyilatkozata a Szabolcs-Szatmár megyei református lelkipásztorokkal folytatott megbeszéléséről (Szabolcs-Szatmár Megyei Néplap, 1956. október 27.)	185
A Debreceni Református Kollégium Gimnáziuma tanári testületének nyilatkozata (1956. október 31.)	187
A Magyarországi Református Egyház Intézőbizottságának jegyzőkönyve az 1956. november hó 1-jén tartott üléséről	189
A „Reformáció” című lap teljes szövege (1956. november 6–10-i szám)	193

Körlevél. A Magyar Református Egyház Országos Intézőbizottsága. Ravaszh László presbitériumokhoz intézett levele (1956. november 13.)	211
A budapesti református gyülekezetek ifjúságának röplapja (1956. november 17.)	214
Péter János magyar püspök nyilatkozata a Pravdában (1956. november 20.)	216
Tervezet a legsürgősebb országos egyházi intézkedések megtételéhez (1956. november 20.)	219
Dr. Pap László egyházkerületi főjegyző levele a presbitériumokhoz, mellékelve Kardos János főgondnok és Ravasz László püspök levele (1956. november 26.)	222
Irányelvek az egyházmegyék megújulására nézve (1956. november 30.)	225
Körlevél-tervezetek a Református Egyetemes Konvent Elnökségétől valamennyi egyházköztség presbitériumának (Két fogalmazvány szövegét és a módosító javaslatot közöljük)	227
Hajdú Péter esperesi és egyéb egyházi tisztségéről való lemondását visszavonó levél (1956. december 5.)	233
Kiss Roland levele az Állami Egyházügyi Hivatal elnökéhez (1956. december 8.)	234
Kivonat a Budapest-Pasaréti Református Egyházköztség 1956. december 9-én tartott presbiteri gyűlésén felvett jegyzőkönyvből	257
Felszámolás és újrakezdés. Dr. Török István előadása a debreceni egyházmegye értekezletén 1956. december 12.	258
Bereczky Albert püspök üzenete a Dunamelléki Egyházkerület esperesi és gondnoki értekezletéhez (1956. december 16.)	266
Részlet Ravasz László: Emlékezéseim című könyvéből	268
Bereczky Albert püspök üzenete a magyarországi református egyház Zsinati Tanácsához	273
Határozat a Konventi Iroda átszervezéséről (1956. december 21.)	281
Dr. Pap László dékán levele a teológus ifjúsághoz, 1956. december 22.	283
A Református Megújulási Mozgalom Hitvallási tételai	285
A Magyar Református Egyház útja. (A Református Megújulási Mozgalom programja)	297

Kísérőlevél a Magyar Református Egyház útja – a Református Megújulási Mozgalom programja szétküldéséhez 1956. karácsonyán	314
Körlevél a Dunamelléki Református Egyházkerület lelkipásztoraihoz (1956. december 27.)	316
A kecskeméti és Kecskemét környéki lelkészek és egyházmegyei gondnokok a Megújulási Mozgalomról (1956. december 28.)	318
A Református Egyetemes Konvent Elnökségének körlevele (1956 karácsony hava)	320
A Magyar Állam és a Református Egyház között megtartott vegyes bizottság ülésének jegyzőkönyve (1957. január 4.)	325
Kéri Sándor egyházkerületi tanácsos továbbítja az Állami Egyházügyi Hivatalnak Bereczky Albert lemondólevelét (1957. január 4.)	328
A bács-kiskunsági egyházmegyei lelkészeinek állásfoglalása időszerű egyházi kérdésekről (1957. január 11.)	330
Dr. Pap László dékán lemondása a dékáni tisztról (1957. január 15.)	333
A Református Egyetemes Konvent Elnökségének körlevele egyházi gyűlések tartásának engedélye tárgyában (1957. január 18.)	334
Teológusok felhívása társaikhoz dr. Pap László melletti bizalmi szavazásra (1957. január 19.)	335
A felhívásra érkezett egyik bizalmi-szavazó levél (1957. január 20.)	336
Teológusok levele a tanári karhoz Pap László dékáni tisztról való lemondása tárgyában (1957. január 21.)	337
Kivonatok a Budapesti Református Theologiai Akadémia Tanári Kara 1957. január 22, 29-i üléseinek jegyzőkönyveiből	338
Feljegyzés. A Református Egyetemes Konvent Elnöksége a közös bizottság január 26-i ülésére az alábbi tárgysorozati pontok kitűzését javasolta (1957. január 25.)	343
Teológusok levele a Konvent Elnökségéhez (1957. február 8.)	348
Dr. Pap László levele a Budapesti Theologiai Akadémia Tanári Karához (1957. február 9.)	350
A Budapesti Református Theologiai Akadémia Tanári Karának 1957. február 11-én és július 3-án tartott üléseiről készült jegyzőkönyvekből	352
Békefi Benő nyíregyházi esperes levele Bereczky Albertnek, melyhez mellékletként elküldi Hellstern lelkésszel és Hromadkával folytatott levélváltásait	354

Az Állami Egyházügyi Hivatal egyházpolitikai értékelése 1957 márciusában	363
A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1957. évi 22. számú törvényerejű rendelete az egyes egyházi állások betöltéséhez szükséges állami hozzájárulásról (1957. március 24.)	379
Bereczky Albert püspök üzenete (1957. március 31.)	381
Belényesi János: Újraeledt a tiszáninneni egyházkerület (1957. március 31.)	383
A vallásoktatás újraszabályozása (1957. április 7.)	386
Az Egyetemes Konvent Elnökségi Tanácsának húsvéti üzenete (1957. április 13.)	388
Megalakult az Országos Béketanács Református Bizottsága (1957. április 11-e után)	392
Esperesi és gondnoki értekezlet a tiszántúli és a dunamelléki egyházkerületben március 22. és április 12. (1957. április 12 után)	395
Dr. Békési Andor: A bűnbánat útján (1957. június 2 körül)	400
A Győr megyei bíróság tárgyalta 13 „elítélt” ügyét, ebből mi Gulyás Lajos levéli református lelkipásztor ügyét emeljük ki	404
Bán István református lelkész pere (A Szabolcs-Szatmár megyei ügyészség vádirata, a bíróság ítélete és a Legfelsőbb Bíróság ítélete Bán István perében)	415
Közös országos nagygyűlésre készül a református és evangélikus békebizottság (1957. július 7.)	429
A Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventje Elnökségi Tanácsának nyilatkozata (1957. szeptember 8.)	431
Gaál István: A püspöki szolgálat kérdésével foglalkoztak a tiszántúli lelkészkörök (1957. október 4.)	432
Az Egyetemes Konvent Elnökségi Tanácsa levele az Egyházak Világtanácsa vezetőségéhez (1957. október 14.)	434
D. Bereczky Albert újra szolgálatban (1957. november 17.)	439
A dunamelléki egyházkerület közgyűlése (1957. november 14.)	441
A Református Egyetemes Konvent kimutatása szerint 1957. november 22-én még a következő lelkipásztorok, segédlelkészek és teológiai hallgatók vannak letartóztatásban (1957. november 22.)	462
„A jót jónak, a rosszat rossznak nyilvánítjuk” – A Debreceni Teológiai Akadémia tanári karának nyilatkozata (1957. november 23.)	463
A dunántúli egyházkerület közgyűlése (1957. december 6.)	468

A dunamelléki lelkipásztorok békegyűlése (1957. december 10.)	480
Lelkipásztorok békegyűlése Debrecenben (1957. december 18.)	482
A tiszántúli egyházkerület közgyűlése (1957. december 19.)	485
Péter János püspök válasza a tiszántúli egyházkerület visszahívó határozatára (1957. december 20.)	490
A Magyar Kommunista Párt Központi Bizottságának Titkársága 1957. december 20-án tartott ülésén elfogadott, kitüntetendő egyházi személyek	515
A Magyar Népköztársaság Zászlórendjével tüntették ki egyházunk hét tisztségviselőjét (1957. december 30.)	517
„Szeretjük szocialista hazánkat úgy, hogy látjuk és szeretjük benne a népet.” D. Bereczky Albert püspök beszéde 1957. december 30-án egyházi személyek kormánykitüntetésének átvétele alkalmából	518
1989-ben táblát helyeztek el Magócsi István és Herczeg Lajos emlékére a Budapesti Református Teológiai Akadémia falán. Az ünnepségen felolvasott Igét, imát és emlékbeszédet közöljük	521